

Nevenka Korpič¹

DRAVSKI SOKOL SREDIŠČA OB DRAVI 1911–2011

... naša skupna vez – sokolska ideja ...

V letu 2011 je minilo 100 let od ustanovitve središkega sokola. Prispevek obravnava zgodovino sokolskega gibanja na Slovenskem, delovanje Dravskega sokola Središča ob Dravi ter v nadaljevanju delovanje Društva za telesno vzgojo Partizan Središče ob Dravi.

Sokolstvo

»Biti zvest pomeni držati se nekoga *ali nečesa, biti pozoren na nekoga ali na nekaj, to osebo ali stvar podpirati, sicer sem njen izdajalec. Zakon zvestobe pokaže na naše korenine. Določa, do koga naj bomo zvesti: do družine, društva, domovine, staršev in prijateljev, do delodaljalca, do države itd. Naše korenine so predvsem v družini in v domovini – rodili smo se kot pripadniki konkretnega slovenskega naroda. Zvestoba je odgovornost in dolžnost pripadnosti vsemu, kar nas bivanjsko določa, in to je predvsem domovina. Domovina ima tri razsežnosti: deželo, narod in državo*«. ²

Sokolstvo je skupen naziv za telovadna gibanja, ki so se po letu 1862 razvijala v vseh slovanskih deželah avstro-ogrske monarhije kot izziv nemškimi telovadnim organizacijam in kot simbol narodne zavesti ter obrambe proti germanizaciji. Nosilec gibanja je bilo liberalno usmerjeno meščanstvo. Ti cilji so bili

¹ Nevenka Korpič, kustosinja etnologinja, Pokrajinski muzej Ptuj Ormož, OE Ormož, Kolodvorska cesta 9, 2270 Ormož.

² Stepišnik, Oris zgodovine telesne kulture na Slovenskem, str. 104.

v času avstro-ogrske monarhije na Štajerskem pomembnejši kot v drugih slovenskih pokrajinah. Tako je tukaj ljudstvo sprejemalo Sokol kot borca za narodne pravice, telovadbo pa kot zbiranje in zdrav način življenja mladine. Začetki sokolskega gibanja segajo na Češko. Pobudnik za njihovo ustanovitev je bil dr. filozofije in češki rodoljub Miroslav Tyrš³, ki je bil tudi ustanovitelj Sokola v Pragi, 16. februarja 1862.

³Miroslav Tyrš je bil rojen 17. septembra 1832 v Dečinu nad Labo. Pri sedmih letih je postal sirota. Ob pomoči strica mu je kljub temu uspelo diplomirati in doktorirati z odliko na Karlovi univerzi v Pragi. Med študijem filozofije se je še posebej osredotočil na estetiko, saj je bil velik občudovalec starogrške filozofije in etike, katere eno od osnovnih načel »kalokagathia« pomeni harmonijo celotnega človeka (telesno, moralno in duhovno celoto). Verjel je namreč, da mora biti posameznik, prav tako pa narod, fizično in moralno na visoki ravni ter inteligenten in izobražen, če želi doseči neodvisnost in jo tudi obdržati. Ta načela je kasneje udeležjal tudi pri sokolih. Leta 1862 je Tyrš poučeval v Novem Jachymovu, kjer je spoznal Jindricha Fügnerja, s katerim sta ustanovila praško telovadno društvo, ki se je kasneje po vzoru južnoslovenskega epskega junaka preimenovalo v Sokol. V praškem Sokolu je Tyrš na začetku opravljal funkcijo podpredsednika, kasneje pa je postal njen vodja. Leta 1871 je bil tudi urednik revije Sokol, kjer je objavil enega temeljnih programskih člankov »Naša naloga, smer in cilj«. Leto pozneje je izdal knjigo »Osnove telovadbe« (češko »Zakladovy telocvik«, izraz telocvik/telovadba so prevedli za starogrški izraz gimnastika); vključevala je sisteme gimnastičnih vaj, ki jih je sam iznašel in so bile plod njegovih znanstvenih dognanj ter razmišljanj. Prav tako je (še pred de Coubertinovo obnovo olimpijskega gibanja) napisal knjigo z naslovom »Poklon olimpizmu«, ki je slavila in povečevala starogrško olimpijsko idejo. Miroslav Tyrš je umrl leta 1884 ter za seboj pustil izjemno bogato dediščino na področju telovadbe/gimnastike in njenega izrazoslovja ter telesne/športne vzgoje nasploh. Njegove ideje so uporabljali in jih razvijali tudi slovenski raziskovalci na področju telesne vzgoje, na čelu z Viktorjem Murnikom (v: STOJA. Interno glasilo ŠD Narodni dom. September 2009, št. 16, str. 10).

Dr. Miroslav Tyrš, utemeljitelj sokolstva, v slavnostnem kroju čeških Sokolov, 1882. leta.

Sprva se je imenovalo Praška telovadna enota, že nekaj mesecev kasneje pa mu je bilo dodano ime Sokol. Ime mu je predlagal Emanuel Tonner po jugoslovanskem nazivu za junaka.⁴ V srbski in črnogorski poeziji je bil sokol prisposoda za najboljše lastnosti junakov. Panslavistično ime, ki so ga uradno začeli uporabljati po letu 1864, naj bi simboliziralo nacionalno enotnost vseh slovanskih narodov, njihovo srčnost, junaštvo in plemenitost. Članom Sokola so kot ideal služile tudi lastno-

⁴Ratiznojnik, *Telovadno in kulturno društvo Sokol v Ljutomeru, 1903–1941*, str. 6.

sti ptice z enakim imenom, ki je simbolizirala silo, hitrost, občutek in časten boj.⁵

Sokol je bilo ustanovljen kot prvo telovadno društvo na Slovenskem, s polnim nazivom Gimnastično društvo Južni sokol in je nastalo kot izziv nemškim telovadnim organizacijam – Turnvereinom. V Ljubljani ga je 1. oktobra 1863 ustanovila skupina slovenskih rodoljubov in telovadnih navdušencev ter mu nadela ime Južni sokol. Ime društva kaže na zgledovanje po praškem Sokolu, dodatek »južni« pa pove, da gre za njegovega južnega brata. Leta 1867 ga je deželna vlada zaradi zaostrenih političnih razmer razpustila, 1868. leta pa je bilo v Ljubljani kot naslednik ustanovljeno Telovadno društvo Sokol.⁶

Južni sokol oziroma njegov neposredni naslednik *Ljubljanski sokol* ni bil samo prvo telovadno društvo v Sloveniji, postal je matično društvo za vsa slovenska sokolska društva. Spodbudilo je tudi k nastanku prvega sokolskega društva v Zagrebu leta 1874 ter zadnja leta pred vojno še srbskih društev. Sokolstvo je proti koncu 19. stoletja že preraščalo v gibanje, njegova ideja pa ni bila samo druženje ob telovadbi, člani so bili tudi ideološko opredeljeni. Ena najbolj priljubljenih društvenih dejavnosti so bili sokolski zlet. Praviloma so jih prirejali ob nedeljah in praznikih po natančno določenem programu, oblečeni v sokolske kroje in ob spremljavi godbe.

Sokoli so bili blizu miselnosti Narodne napredne stranke. Društvo je bilo opredeljeno kot

⁵Ratiznojnik, *Kronika za slovensko krajevno zgodovino, 1998*, str. 119.

⁶Stepišnik, *Stepišnik, Oris zgodovine telesne kulture na Slovenskem*, str. 82–95.

---

vsenarodna nadstrankarska svobodomiselnar organizacija, dostopna vsem Slovencem oziroma Jugoslovanom. Njegovi člani niso smeli biti pripadniki stranke, ki bi nasprotovala sokolskemu kulturnemu in političnemu programu. Sokoli niso smeli biti člani Slovenske ljudske stranke, ki je imela pod okriljem telovadno društvo Orel. Sokolsko delovanje je bilo narodnoobrambno in demokratično. V prvih letih je bila dejavnost Sokola posvečena bolj krepitvi slovenskega narodnega gibanja kot telovadbi. Sokoli so v svoje vrste vključevali otroke in odrasle. Imeli so moško in žensko članstvo, mladino so imenovali naraščajniki, dijakom pa oblast ni dovolila vključevati se v društva.⁷

Sokolska načela⁸

Leta 1903 so si sokoli izbrali enotna načela, leto potem pa so začeli izdajati glasilo Slovenski sokol. Sokolska ideja s sokolsko narodno vzgojo je temeljila na načelih, ki jih je sestavil pobudnik sokolskega gibanja Miroslav Tyrš. V slovenščini so izšla leta 1919 v obliki knjižice, ki jo je založila Slovenska sokolska zveza.

Sokolska pravila oz. načela so poudarjala vsakdanjo krepitev telesa in duha s telovadbo. Neprestano telesno in duševno napredovanje, disciplina in osebno odrekanje naj bi vzgojilo vztrajnega, delavnega, odpornega, pogumnega, odločnega, značajnega, resnicoljubnega, treznega, zdravega in močnega posameznika. Poudarjali so krepitev telesa in telovadbo in vzgojo z močno voljo. Sokolska ideologija je spodbujala narodno in kulturno zavest ter je vzgajala ob telesni vzgoji. Vzgaja-

la je k disciplini telesa in duha. Samo narod s takimi posamezniki je lahko imel in ima tisto, kar potrebuje za svoje preživetje in svoj obstoj.

Telovadba je bila sokolom vedno na prvem mestu, ostale oblike družabnega življenja, kjer so lahko pokazali dostojnost, vljudnost in zmernost pa šele na drugem. Na veselicah in drugih javnih prireditvah so morali biti pozorni, da v svoji sproščenosti niso škodovali ugledu sokolskega kroja in sokolske ideje, saj so bile take prireditve ena izmed oblik pridobivanja novih članov.

V vrstah je bilo načeloma dovolj prostora za vse nazore. Poudarjali so, da združujejo v svojih vrstah ljudi različnih svetovnih nazorov. V času Avstro-Ogrske je bilo sokolstvo pomembno gibalno v povezovanju slovenskega naroda proti Avstrijcem. Združevanje na srečanjih, t.i. zletih, je pomenilo tudi najbolj množične shode slovenskega ljudstva po taborih v drugi polovici 19. stoletja. Sokolstvo je imelo še poseben pomen za narode, ki so živeli pod hegemonijo avstrijske oz. ruske države, saj so si želeli kulturno pa tudi politično in ekonomsko neodvisnost. V tem je bila osrednja vloga sokolstva.

Za slovensko sokolstvo je bilo prelomno leto 1905, saj mu je oblast dovolila združitev v Slovensko sokolsko zvezo, v njej pa so se poenotila skoraj vsa sokolska društva na Slovenskem. Sledilo je organizacijsko in idejno strnjevanje članskih vrst, v telovadnicah pa je bilo vse več vzgojnega dela. Slovenska sokolska zveza se je včlanila v mednarodno gimnastično zvezo

---

⁷Prav tam, str. 103.

⁸Prav tam, str. 88.

---

in slovenski tekmovalci so leta 1907 nastopali na mednarodnih tekmovanjih, ki so jih pozneje poimenovali svetovna prvenstva.⁹

Nadaljnji razvoj sokolskega gibanja na Slovenskem

V začetku 20. stoletja je število slovenskih sokolskih društev naraščalo. V desetletju od 1903 do 1913 je število sokolskih društev naraslo s 16 na 115, število članov pa na več kot 600.¹⁰ V vodstvu Sokola so sodelovali takratni slovenski liberalni politiki, med drugimi Ivan Tavčar kot tudi Ivan Hribar. Združena so bila v Slovensko sokolsko zvezo. Leta 1919 so se sokolske organizacije v Sloveniji, na Hrvaškem in v Srbiji združile v Sokolsko zvezo Srbov, Hrvatov in Slovencev, v okviru katere je veljalo načelo »en narod, ena država, eno sokolstvo«. Poudarjali so, da je: «Sokolstvo vzgoja – telesna, npravstvena, narodna in demokratična – štiri misli zlite v neločljivo celoto». Zveza se je leta 1921 preimenovala v Jugoslovansko sokolsko zvezo in 5. decembra 1929 v viteško organizacijo Sokol Kraljevine Jugoslavije. Organizacija, ki je delovala pod okriljem države, je nadaljevala sokolsko tradicijo. S tem je bilo konec samostojnosti in politične neodvisnosti med jugoslovanskimi sokolskimi društvi.¹¹

Ob začetku druge svetovne vojne se je del sokolstva vključil v narodnoosvobodilni boj pod vodstvom Osvobodilne fronte slovenskega naroda, v kateri so bili sokoli ena izmed ustanovnih skupin. Sokoli so med vojno skrbeli za telovadbo ter organizirali razne tekme in druge športne prireditve.

---

⁹Stepišnik, *Telovadba na Slovenskem*, str. 80.

¹⁰Prav tam, str. 81.

¹¹Stepišnik, *Oris zgodovine telesne kulture na Slovenskem*, str. 167.

Sokolstvo je bilo pomembno telovadno, narodnoobrambno in kulturno gibanje slovenskih narodov na poti do njihove nacionalne neodvisnosti in samostojnosti. Po letu 1948, ko je bil v Pragi zadnji vseslovanski sokolski zlet, je sokolstvo zamrlo. Leta 1990 je bilo obnovljeno najprej na Češkem, v Sloveniji pa leta 1995 z ustanovitvijo Slovenske sokolske zveze.

Sokolska ideologija je spodbujala narodno in kulturno zavest ter ob telesni vzgoji vzgajala disciplino telesa in duha. Pomembne vrednote so bile disciplina, zdrav duh v zdravem telesu, poštenost do sebe in drugih in boj proti krivicam. Sokoli so vedno pomagali drugim in vsem, ki so pomoč potrebovali. Po teh načelih deluje tudi današnja Sokolska zveza Slovenije.

Dravski Sokol Središča ob Dravi¹²

Pobudnik za ustanovitev središkega Sokola je bil češki zdravnik dr. Karol Chloupek¹³ na župnem zletu, ki ga je priredila celjska sokolska župa ob skupnem telovadnem nastopu celjskih in varaždinskih sokolov v Središču ob Dravi, 8. avgusta 1911. leta.

Ta skupni zlet je bil povod, da so središki rodoljubi 22. oktobra 1911 ustanovili v Središču ob Dravi telovadni odsek srediških rodoljubov, leta 1912 pa sokolsko društvo z imenom Dravski Sokol. Ob ustanovitvi je društvo štelo 45 članov. Na ustanovnem občnem zboru, ki je potekal v gostilni Zidarič, je bil za starosto soglasno izvoljen Srečko Dogša. Sokole je vodil vse do prve svetovne vojne. Podstarosta društva je postal Martin Rakuša, prvi načelnik

---

¹²Gradivo povzeto iz arhiva Telovadnega društva Partizan Središče ob Dravi, april 2011.

¹³Dr. Karol Chloupek velja za ustanovitelja in dolgoletnega starosta Murskega Sokola v Ljutomeru.

je bil Franjo Kočever. Tajniške posle je opravljal Ljudevit Muzek, blagajniške zadeve je najprej urejal Stanko Grivec, v letu 1913 pa jih je prevzela Lojzka Kocmut. Poleg njih so bili v prvi odbor izvoljeni še Stanislav Dogša, Matija Ivanuša, Ivan in Anton Kolarič, Josip Šinko, Jakob Klemenčič, Rupert in Julij Borko, Matej Veselko, Jakob Zdravec in Josip Žnidarič. Vaditeljski zbor, ki je štel 6 vaditeljev, sta vodila Franjo Kočever in Matija Veselko. Pri društvu so ustanovili tudi stavbni odsek.

Člani središkega Sokola, leta 1911.

Kljub težkemu finančnemu položaju in ob organizacijskih težavah, saj člani niso imeli na voljo primerne telovadnice in potrebnega telovadnega orodja, je bilo delo društva zelo živahno. Prve telovadne vaje so vadili pod vodstvom Franja Kočeverja v skednjih, vadili pa so tudi pod vodstvom Antona Kolariča kar

v konjskem hlevu – žrebčarni. Prvič so se člani društva predstavili občinstvu s telovadnim nastopom 25. avgusta 1912. leta. Leta 1913 je društvo štel 46 članov, in sicer 10 telovadcev, 10 telovadk, 2 naraščajnika in 24 osnovnošolskih otrok, vseh članov v sokolskem kroju pa je bilo 32. V tem letu so sokoli pripravili 3 predavanja in 11 telovadnih nastopov. Zadnjič pred prvo svetovno vojno so nastopili na zletu mariborske sokolske župe v Rušah, 29. junija 1914. leta.

Člani središkega Sokola, od leve: Anton Kolarič, Jurij Borko, Jože Čulek.

Po teritorialni razdelitvi je bil središki Sokol najprej priključen celjski sokolski župi, ustanovljeni 30. oktobra 1910. leta. Konec leta 1913 je bil priključen novoustanovljeni mariborski sokolski župi v mariborsko okrožje, po letu 1914 pa je spadal pod ptujsko okrožje.

Prva svetovna vojna je prekinila delovanje Sokola in v sokolskih vrstah zapustila praznino ter odpor do aktivnega dela. Tudi med prebivalci ni bilo zanimanja do aktivnega dela. Mnogi člani so bili kot politično sumljivi zasledovani in preganjani, starosto središkega Sokola Srečka Dogša pa so orožniki odgnali v ječo v Gradec, kjer je tudi umrl. V zaporu se

---

je med vojno znašel tudi kapelnik sokolske godbe Franjo Serajnik. Stanko Dogša in mnogi drugi telovadci, člani Sokola, pa so padli na raznih bojiščih v prvi svetovni vojni.

Ponovni povojni zagon Sokola je bil težavnejši, kot je bila njegova ustanovitev. Izgubili so nekaj najboljših članov in telovadcev. Razmere so se kljub težkemu gospodarskemu stanju postopno izboljševale in prišlo je do ponovnega oživljanja Sokola. To se je kazalo v organizaciji in aktivnostih v naslednjih letih. Za napredek društva je bila potrebna vzgoja, ki ne bi temeljila samo na telovadbi, temveč tudi na splošni izobrazbi v sokolskem duhu. Prizadevali so si pridobiti več strokovnega kadra. Starosta društva je postal Franjo Kočevar. Društvo je vodil 13 let, in sicer med leti 1919 – 1932. Leta 1932 ga je zamenjal Anton Tkalec, zadnja leta pred okupacijo pa je društvo vodil Jože Čulek. Vaditeljski zbor je po prvi svetovni vojni najprej vodil Anton Kolarič, pri delu pa mu je pomagal Matija Ivanuša. Od leta 1922 do leta 1930 je telovadce vodil učitelj Srečko Vittori, za njim pa med leti 1930 in 1932 Jože Veselko. Med leti 1932 in 1941 je vaditeljski zbor vodil dober telovadec Srečko Jambrovič. Prva načelnica in vaditeljica ženskih odsekov pred prvo svetovno vojno je bila Olga Serajnik, po vojni je za njo načelniške posle prevzela Anica Tavčar, nato so ji sledile Anica Kočevar, Rozinka Jurjašević, Marija Horvat, Ela Marčec, od leta 1934 pa je bila načelnica sokolic Marica Vajda.

Že pred vojno je društvo želelo lasten dom. Sad dolgoletnih prizadevanj in prostovoljne-

ga dela stavbnega odseka središkega Sokola je bilo odprtje sokolskega doma, 10. oktobra 1926. leta, ob slovesnosti 4. zleta ptujskega sokolskega okrožja. Pomenila je višek društvene aktivnosti. Temelji doma so bili postavljeni poleti 1921. leta. Dom je obsegal dvorano, gledališki oder, sobo za društvene seje, knjižnico in telovadnico. Veliko zaslugo pri gradnji doma je imel dolgoletni načelnik središke hranilnice Maks Robič.

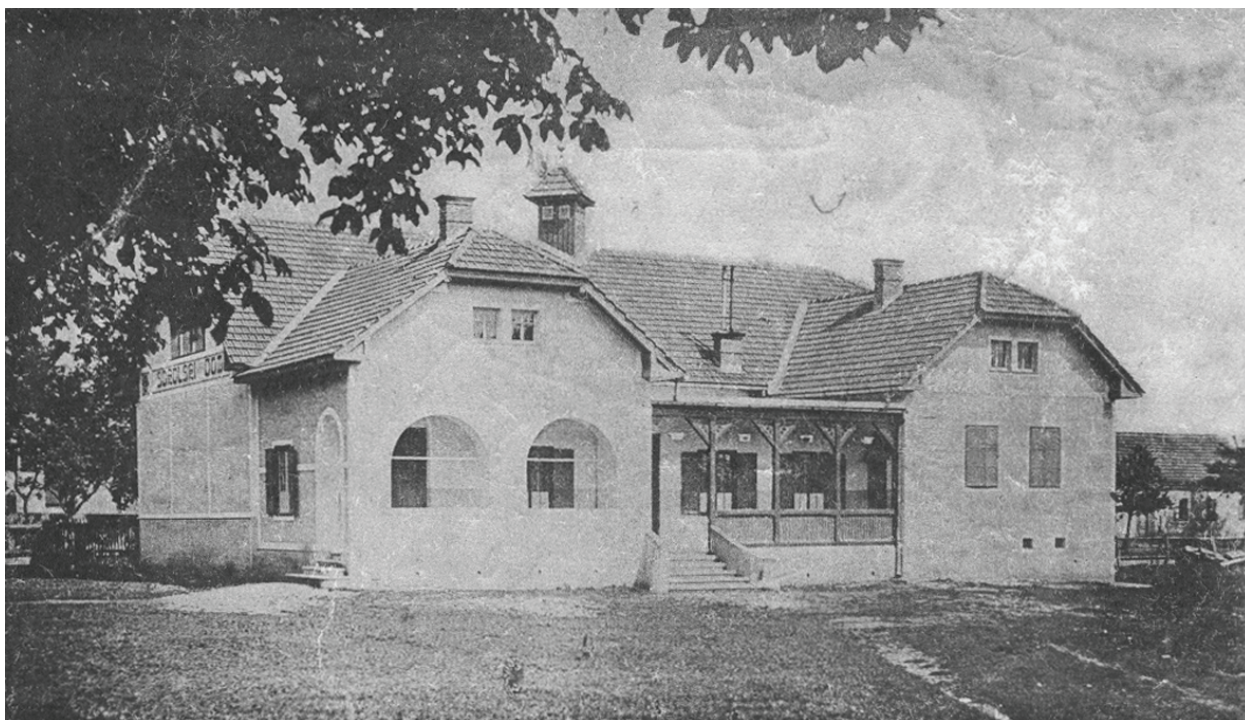
Za sprejem v članstvo Sokola so veljala posebna pravila.¹⁴ Prosilec za sprejem v članstvo sokolov je moral biti star najmanj 18 let. Ob sprejemu je dal pristopno izjavo, ki je vsebovala življenjepis in navedbo morebitnega članstva v katerem drugem društvu. Kandidat za sprejem pa je moral dajati jamstvo o svojem moralnem življenju v javnem in zasebnem življenju ter svoji narodni zavesti ter neoporečni naravnosti. Odbor Sokola je po šestmesečni poskusni dobi sprejel kandidata v društvo. Novo sprejeti član je dobil društveno izkaznico in uradni sokolski znak, mesečno pa je moral vsak član plačevati članarino.

Članstvo Sokola se je delilo na več skupin. Sestavljali so ga otroci, naraščajniki/naraščajnice in člani/članice. Člani Sokola so nosili posebna oblačila.¹⁵ Imeli so slavnostne in telovadne kroje. Slavnostni kroj so sestavljali: sivkastorjav suknjič (surka), enake hlače, rdeča srajca ter klobuk (čikoš) s sokolskim peresom. Klobuke je pozneje zamenjala nizka okrogla čepica. Telovadni kroj je bil sestavljen iz bele majice z rdečim robom, dolgih temnomodrih hlač ter modro-belega pasu.

---

¹⁴Kresnik, Skupaj zmoremo več, str. 3.

¹⁵Prav tam, str. str. 3–4.

Središki sokolski dom: Razglednica iz leta 1928.

Sokolsko društvo iz Središča ob Dravi, 1919. leta.

Ženske (članice in naraščajnice) so nosile temnomodra plisirana krila, bele bluzice z rdečo vrvico namesto gumbov ter bele kratke nogavice in črne čevlje. Na glavi so imele rdeče rute. Slavnostni kroj naraščajnikov so sestavljale peščenorjave hlače do kolen ter rdeča srajca. V telovadnici so nosili bele telovadne hlače iz domačega platna.

Prvi javni nastopi in zleti središkega Sokola so bili rezultat načrtnega in rednega dela. Društvo je pripravilo več zletov ptujskega sokolskega okrožja, med drugim tudi zlet mariborske sokolske župe leta 1921. Na njem je vaje izvajalo 246 članov, 370 vojakov, skupaj 616 udeležencev.

Z zletom ptujskega okrožja in z razvitjem društvenega prapora, 14. junija 1936. leta je društvo svečano proslavilo 25-letnico obstoja. Spominska traka sta na prapor pripela kumica Dragica Zadavec in starosta varaždinskega Sokola, narodni poslanec Stjepan Novaković. Leta 1938 je društvo razvilo naraščajski prapor, ki ga je izvezla Otilija Jambrovič.

Leta 1929 je bil Središki Sokol z zakonom ustanovljen kot državna ustanova, z imenom Sokol kraljevine Jugoslavije.¹⁶ V društvu je postala redna telovadba z leti vsestranska in množična. Ob orodni telovadbi so igrali člani sredi 30. let 20. stoletja odbojko, začeli so se ukvarjati tudi s tekom.

V okviru društva je bil najaktivnejši kulturno-prosvetni odsek. Takoj po prvi svetovni vojni je začel prirejati kulturne in zabavne prireditve, strokovna predavanja, vsakoletne telovadne akademije, izlete, pustovanja in zlete.

Ob Miklavžu je za sokolske otroke pripravil obdarovanja. Ta odsek je najprej vrsto let vodil zdravnik dr. Josip Tavčar, pri delu pa mu je pomagal Ivan Najžar. Nato je vodenje prevzel Jože Čulek in zadnja leta pred drugo svetovno vojno še šolski upravitelj Srečko Vittori.

Pod okriljem prosvetnega odseka je delovala tudi strokovna knjižnica, ki jo je uredil in vrsto let vodil Miroslav Venigerholc. Zelo aktiven je bil tudi dramski odsek, ki je letno pod vodstvom režiserja Srečka Vittorija pripravil več predavanj. Stoto obletnico Tyrševega rojstva je dramski odsek počastil 6. marca 1932. leta z igro Manice Komanove Krst Jugovičev. Zelo velik odmev pri središkem občinstvu so pozele predstave Naša kri, Pri Hrastovih, Krivoprisežnik in Jurčičev Deseti brat, ki so ga uprizorili na prostem na Gradišču, leta 1938. Pri posameznih predstavah je sodeloval sokolski orkester pod vodstvom Srečka Vittorija.

Za lepo slovensko pesem je v Središču od Dravi poskrbel sokolski pevski zbor, vodil ga je starosta tukajšnjega Sokola Jožek Čulek, zbor je štel več kot 60 članov. Vsako pomlad je zvestim poslušalcem pripravil samostojen koncert z venčkom narodnih pesmi.

Vse telovadne nastope, zlete in akademije je s koračnicami spremljala sokolska godba. Začetki središke godbe segajo v leto 1886, ko se je na pobudo takratnega nadučitelja Pavla Ungerja, takratnega dirigenta, ter trškega odbora zbralo devet glasbenikov. Večina godbenikov je bila šolanih, saj so se izobraževali na takratnih avstrijskih vojaško glasbenih šolah. Ključna člana takratne godbe sta bila brata Matjaž in Franc Kocjan iz Godenincev.

---

¹⁶Kolar, Središče ob Dravi skozi čas, str. 22.

Zaradi Ungerjeve bolezni je godbo v letu 1904 prevzel Matjaž Kocjan, toda orkester ni dolgo obstajal. Zaradi nesoglasij med bratoma Matjažem in Francem je godba razpadla. Matjaž je bil pristaš starih avstrijskih skladb, Franc pa je želel ponuditi času primerne slovenske in slovanske skladbe. Želel je godbo pomladiti in izpopolniti z instrumenti. Brata sta se razšla, ter poskušala ustanoviti vsak svoj orkester. Matjažu je to delno uspelo, Francu pa zaradi finančnih težav ne. Z odhodom Franca je godbo zapustil tudi njegov 17-letni sin Martin, pozneje uspešen, dolgoleten kapelnik središke godbe.

Naslednje obdobje središke godbe pa se je začelo s Francem Serajnikom, pedagogom na središki šoli in odličnim glasbenikom. Prav on je leta 1908 iz razpadlih godb znal pritegniti glasbenike in ponovno ustanoviti središko godbo ter jo voditi do konca prve svetovne vojne, ko se je z bojišča vrnil Martin Kocjan.

Prav Martin je s svojim znanjem, ki si ga je nabral pri glasbeni kompaniji v Celju, po prvi svetovni vojni spet uspešno zbral »stare« glasbenike in godba je spet delovala s polnim zagonom. Postopoma so pritegnili še mlajše glasbenike iz takratnih avstrijskih in pozneje jugoslovanskih glasbenih šol. Po letu 1930 je sokolska godba dosegla svoj višek. Na tekmovanjih jugoslovanskih godb na vsesokolskem zletu v Sarajevu leta 1932 je središka sokolska godba dosegla drugo mesto.¹⁷ Sokolska godba je vsako leto središkemu občinstvu pripravila samostojna koncerta, in sicer na velikonočni ponedeljek in Martinovo nedeljo. Med drugo svetovno vojno so instrumenti za nekaj

časa utihnili. Okupator je to godbo poznal in jo za svoje potrebe tudi uporabil.

Leta 1909 je bil v okviru Sokola ustanovljen tamburaški orkester, ki je največ nastopal na društvenih prireditvah in s svojimi nastopi razveseljeval člane društva. Vrsto let ga je vodil Andrej Marčec, člani orkestra pa so bili Rudolf Jurjaševič, Srečko Jambrovič, Franci Kosi, Jože Golob, Edvard Pajek, Rudek in Karel Rakuša ter Srečko in Rudolf Kocjan.

Zadnja leta pred izbruhom druge svetovne vojne so središki sokoli dobivali vedno bolj narodnoobrambni značaj. Zato so leta 1938 na novo ustanovili tudi strelski odsek, ki ga je vodil Edvard Pajek in je štel 30 članov. V letu 1940 je bilo v društvo včlanjenih 262 članov, od tega je bilo 126 članov, 56 članic, 18 naraščajnikov, 10 naraščajnic in 52 otrok.

Ob začetku druge svetovne vojne je bilo prekinjeno bogato kulturno-prosvetno delo srediških sokolov. Središki Sokol je bil ukinjen 22. aprila 1941. leta. Premoženje društva je bilo zaplenjeno v korist nemškega okupatorja, vsi vidnejši člani središkega Sokola pa zaprti po vnaprej pripravljenih seznamih ter nato izgnani v Srbijo, na Hrvaško in v Bosno. Po vojni društva niso obnovili. Nekateri člani Sokola so se po letu 1945 vključili v novo ustanovljeno telovadno društvo Partizan Središče ob Dravi.

---

¹⁷Prvo mesto je bilo takrat rezervirano za kraljevo vojaško godbo.

Partizan Slovenije – zveza za telesno vzgojo¹⁸

Na Slovenskem se je sokolska organizacija z Dolomitsko izjavo leta 1942 odpovedala svojemu delovanju.

Po osvoboditvi leta 1945 je telesna kultura na Slovenskem dobila novo organizacijo. Na svojem zadnjem zboru, 8. julija 1945, na Taboru v Ljubljani so slovenski sokoli sprejeli sklep, da se kot telesnovzgojna organizacija razidejo in vključijo v novo gibanje »fizične kulture«. Na Zboru delegatov slovenskega sokolstva so v spomin padlim sokolom in sokolicam za priporjeno »enotnost slovenskega naroda« ter v luči bodočega dela za »vzgojni napredek našega naroda kot največje jamstvo za njegov svobodni razvoj« sprejeli resolucijo, v kateri so podprli fizkulturno organiziranje in pozvali vse pripadnike, naj se »vključijo in posvetijo vse svoje moči novi enotni telesnovzgojni organizaciji, ki bi telesnovzgojno delo nadaljevala na istih vsenarodnih vzgojnih načelih za iste vsenarodne vzgojne cilje«, ter da naj se »vse naprave slovenskega sokolstva rabijo istim namenom, za katere so bile zgrajene ali pridobljene«.

Sokolska zveza je bila razpuščena z nastankom *Fizkulturne zveze Slovenije* leta 1945, ki je po sovjetskem vzoru skrbela za množično telesno kulturo in vzgojo mladih. Tako je pobudo za telovadbo prevzela država preko posameznih takratnih družbeno-političnih organizacij, predvsem Zveze mladine Jugoslavije in Zveze sindikatov. Telovadba je dobila novo ime, in sicer fizkultura. Nastala so nova fizkulturna društva, v okviru katerih so ustanavljali razne sekcije in oddelke za redno vadbo. Fizkulturna sloga ni bila dolgotrajna

in že na fizkulturnem kongresu aprila 1948 je prišlo do reorganizacije. Ta je sovpadala z informbirojevskim sporom med jugoslovansko in sovjetsko komunistično partijo. Sledila je fizkulturna decentralizacija. Fizkulturna zveza Slovenije (FZS) je še nadalje ostala krovna organizacija, v njenem okrilju pa so bile ustanovljene Telovadna zveza Slovenije, Planinska zveza Slovenije, Strelska zveza Slovenije in panožne nacionalne športne zveze, združene v Zvezi športov Slovenije.

Telovadci so na državni ravni razpravljali o svoji nadaljnji poti in imenu na skupščini, novembra 1951. Pri obravnavi imena je bilo med drugim predlagano tudi staro ime Sokol. Izvršni odbor je priznal pomembno nacionalno vlogo sokolstva, vendar pa opozoril na dogodke med drugo svetovno vojno, ko je bilo npr. sokolstvo v Sloveniji soustanovitelj Osvobodilne fronte in pomemben borec proti okupatorju in kvizlingu, medtem ko se je v drugih predelih Jugoslavije, razen izjem, vključilo v četniške formacije in podpiralo jugoslovansko begunsko vlado v Londonu ter nasprotovalo partizanskemu gibanju. Zato je bila podprta ideja o imenu Partizan, ki bo pomenilo simbol junaštva, požrtvovanja, nesebičnosti, tovarištva in ljubezni do domovine in svobode. S tem naj bi bili dodeljeni nekdanji sokolski organizaciji tudi čast in naloga prenašati mladim vzgojne tradicije NOB. Cilj Partizana je bil postati množična ljudska organizacija otrok, mladine ter odraslih mož in žena mest in vasi, podobno kot je bil Sokol. V ta namen so imeli pri urah telovadbe dejavnosti, kot so razne vaje, proste vaje, vaje na orodju, atletiko, plavanje, veslanje, smučanje, drsanje, streljanje, odbojko, ko-

---

¹⁸[www.sportna-unija.si/files/zgodovina/...](http://www.sportna-unija.si/files/zgodovina/)

šarko in druge igre, borilne vaje, krose ali teke čez drn in strn, izlete ter taborjenja.

Takrat je federalna fizkultura zveza Jugoslavije predlagala, da se telovadne zveze preimenujejo v TVD Partizan. V Sloveniji je bilo preimenovanje TZS v Partizan Slovenije, zveza za telesno vzgojo potrjeno aprila 1952. Znotraj *Partizana Slovenije* so nastala številna športna društva in klubi.

Reorganizacija je pomenila tudi delitev lastnine. Skladno z reorganizacijo fizkulture je bila sokolska lastnina na seji razširjenega plenuma FZS aprila 1952 izročena Partizanu Slovenije. S slovenskim kongresom leta 1951 v Ljubljani je bil v Sloveniji kot krovni termin vpeljan izraz telesna. Po kongresu so se republiške telesno-kulturne organizacije (Partizan, Planinska zveza, športne zveze, taborniki) povezale v Zvezo za telesno kulturo Slovenije, na občinski ravni pa so začeli delovati telesnokulturni odbori. Kongres je sprejel tudi pomembne vsebinske smernice. Celotna dejavnost se je vsebinsko zaokrožila na telesno vzgojo, rekreacijo in šport.

V sedemdesetih letih, ko je bil Partizan usmerjen v rekreacijo, se je vključeval v različne rekreativne projekte, prireditve in akcije. Po parkih ali v neposredni mestni okolici so urejali trim steze, v društvih trim kabinetih, ki so jih pozneje marsikje nadomestili fitnes klubi. Med rekreativnimi prireditvami so bile odmevne akcije »*Vsi na kolo za zdravo telo*«, »*Za vitko postavo je plavanje zdravo*« in različne tekaške ter pohodne akcije. V osemdesetih letih 20. stol. je bil Partizan pobudnik športne rekreacije v krajevni skupnosti. Od leta 1984 je

Partizan vključeval tudi druge športno-rekreativne organizacije in število članstva je naraščalo. Pojavljajo se prvi zametki triatlona kot oblika rekreacije ter številne nove še neorganizirane dejavnosti, npr. rafting, jadralno padalstvo, deskanje na snegu, rolkanje in gorsko kolesarstvo. Naloga Partizana je bila pristopiti k posameznikom/rekreativcem in jim ponuditi možnosti vadbe.

Športna unija Slovenije¹⁹

Partizan Slovenije je ob vojaški agresiji na Slovenijo prekinil sodelovanje s Partizanom Jugoslavije in 6. julija 1991 formalno izstopil iz Partizana Jugoslavije. Marca 1992 je zaprosil za članstvo v European Federation for Company Sports (EFCS), kjer ga je do tedaj zastopal Partizan Jugoslavije. V prošnji je Partizan Slovenije poudaril, da je bila Slovenija 15. januarja 1992 mednarodno politično priznana država, s čimer se je »začel... proces vključevanja različnih športnih organizacij, institucij in ustanov v mednarodne zveze«. Partizan Slovenije je poudaril, da združuje 290 društev in da je »ena največjih športnih organizacij v Sloveniji z okoli 100.000 članov«. Prošnja je bila obravnavana na kongresu EFCS med 22. in 25. majem istega leta in bila ugodno rešena.

Na letni skupščini, 13. marca 1993, se je Partizan Slovenije preimenoval v Športno unijo Slovenije. Sprejeta je bila Programska listina. Športna unija Slovenije si bo zato nenehno prizadevala »za razmah športa med državljanji Slovenije« in »ljudem odpirala vrata v svet športa najrazličnejših pojavnih oblik in tako prispevala tudi k promociji športa nasploh.« Na podlagi Zakona o društvih – ZDru-1 (Ura-

---

¹⁹www.sportna-unija.si/index.php/predst...

---

dni list RS, števil. 61/2006) je Skupščina Športne unije Slovenije, dne 13. julija 2007, sprejela Pravila Športne unije Slovenije – zveze društev za športno rekreacijo in športno vzgojo, ki je prostovoljna društvena organizacija z namenom povezovanja športnih društev, ki se ukvarjajo s športnimi, z rekreativnimi in s športnovzgojnimi dejavnostmi.

V samostojni Sloveniji športno-rekreativno dejavnost in telesno vzgojo za vse starostne skupine, posebno za otroke in mladino, spodbuja, razvija in organizira *Športna unija Slovenije*, v katero je vključenih okoli 35 nekdanjih društev Partizan.²⁰

Društvo za telesno vzgojo Partizan Središče ob Dravi²¹

Društvo za telesno vzgojo Partizan Središče ob Dravi je naslednik (središkega) Dravskega Sokola.

TVD Partizan Središče ob Dravi je bilo poleg TVD Partizan Ormož najuspešnejše športno društvo v prvih povojnih desetletjih, po letu 1966 pa tudi edino, ker je tovrstna organiziranost v Ormožu zamrla; podobno se je dogajalo tudi s TVD Partizan pri Veliki Nedelji, Miklavžu pri Ormožu in v Ivanjkovcih – ostal je le središki Partizan, ki uspešno (z manjšo spremembo v nazivu: Društvo za telesno vzgojo – DTV) deluje še danes.

Društvo je v dobrega pol stoletja dolgem obdobju delovanja doživljalo velike vzpone in padce. Predvsem 50. in 60. leta prejšnjega stoletja veljajo za najuspešnejše obdobje v

dosedanjem delovanju Telovadnega društva Partizan Središče ob Dravi.

Najstarejši ohranjen zapisnik o delovanju društva je iz obdobja 1953–1956, čeprav je povojni predhodnik društva TD Središče deloval že pred omenjeno spremembo v letu 1951. Sokolski dom, popularno imenovan Sokolana, ki je bil slovesno odprt oktobra 1926, je že od začetka delovanja Partizana služil svojemu osnovnemu namenu – redni telesni vadbi. Njegove dimenzije 22m – 10m – 6m so zadoščale za redno vadbo takrat 116 aktivnih članov društva (kar je predstavljalo slabo polovico vseh članov). Velika začetna vnema je še toliko bolj spoštovanja vredna, če opišemo razmere, s katerimi so se prvi Partizanovi telovadci v Sokolani soočali: seznam orodja iz leta 1954 govori o enem drogu, konju, kozi in bradlji, stojalu za višino, prožni deski in blazini ter o treh kroglih, na zunanem telovadišču pa je poleti mogoče tudi igranje odbojke in drugih iger z žogo.

Iz enega izmed zapisnikov društva iz leta 1958 lahko izvemo²²:

Dejavnost društva se je omejila na telovadbo v zimskem času v Sokolani («po vseh svecih» - po 1. novembru), igre z žogo (mali rokomet, odbojko, nogomet) so se igrale v poletnih mesecih pred Sokolano, vadili in tekmovali so v »lahki atletiki«. Telovadli so v 8 skupinah (mlajši člani, mladinke, mladinci, pionirji, pionirke, moška deca, ženska deca, predšolski otroci). Prirejali so veselice (pust, silvestrovanje), čajanke.

---

²⁰[www.sportna-unija.si/files/zgodovina/...](http://www.sportna-unija.si/files/zgodovina/)

²¹Gradivo povzeto iz arhiva Telovadnega društva Partizan Središče ob Dravi, april 2011.

---

²²Zapisnik TD Partizan, maj 1958.

Telovadni nastop, 1965. leta.

Najbolj množična je bila vsakoletna splošna telesna vadba v Sokolani, ki je služila pripravi orodnih telovadcev (razdeljenih v kategorije po starosti: otroci, pionirji, mladina, člani, starejši člani – za moške in ženske) na razna tekmovanja in manifestacije. Najpomembnejše so bile telovadna akademije, izpeljane v Sokolani, datumsko pa vezane na krajevni praznik (začetek aprila) in letni nastopi (povezani s koncem šolskega leta) na zunanjem telovadišču med Sokolano in osnovno šolo. Rezultati iz okrajnih tekmovanj in mnogobojev v orodni telovadbi, pa tudi v plavanju in odbojki, vsi iz začetnega obdobja delovanja, dokazujejo, da se je v središkem Partizanu delalo zelo dobro in množično. Leta 1954 je npr. na republiški zlet v Ljubljano odpotovalo 19 telovadcev, leto kasneje pa podatki govorijo kar o 107 članih društva, ki so na pokrajinskem zletu v Celju predstavljali t.i. proste vaje. Društvo je skrbelo tudi za primerno izobraženost svojih telovadcev, ki so jih redno pošiljali na razna izobraževanja, vse z ciljem zagotoviti čim kvalitetnejšo in varno vadbo. Tudi pri štafeti mladosti, vsako leto potekajoči med Središčem in Ormožem, je imel Partizan aktivno vlogo. V vzponu je bila tudi atletika – z okrajnih mnogobojev so središki atleti prinašali

številna lepe uvrstitve. V okviru društva so bile aktivne tudi ženske.

V 60. letih 20. stoletja so se telovadna društva morala soočiti s čedalje večjo popularizacijo športov z žogo. Odbojka je bila sicer popularna že takoj na začetku delovanja društva, v 50. letih (igrali so jo: Franc Žerjav, Franc Kočevar, Boris Kočevar, Franc Vrabelj, Srečko Panič, Adolf Kosi, Jožef Kreutz, Slavko Ivanuša, Edvard Brazda, Rudi Zidarič in drugi). O tem govorijo naslovi okrajnih prvakov, to tradicijo pa so člani središkega Partizana uspešno nadaljevali kasneje, ko so nastopali v ligaških tekmovanjih. Leta 1962 si je odbojgarska ekipa kot zmagovalka območnega tekmovanja priborila možnost, da v naslednjem koledarskem letu nastopa v II. slovenski odbojgarski ligi – vzhod, kjer so uspešno nastopali dve sezoni in se kosali z ekipami, ki še danes igrajo pomembno vlogo (Fužinar, Hoče, Braslovče, Slovenska Bistrica, Ljutomer, Šempeter). Domače tekme so igrali na igrišču iz zbite ilovice, na gostujoče tekme pa so se odpravljali z vlakom ali z društvenim kombijem. Takratni igralci so bili med drugimi Ivan Ivanuša, Ernest Kreutz, Franc Masten, Jaka Nemec, Franc Ploh, Ivan Šavora, Janko Zidarič, Karl Zidarič.

Tudi povečano zanimanje za rokomet, ki se je širilo iz Ormoža in Velike Nedelje, pa tudi za nogomet, kjer so Partizanovci igrali prijateljske tekme z okoliškimi ekipami, je vplivalo na zmanjševanje zanimanja za orodno telovadbo, vendar jim je vedno znova, ob sicer slabi finančni situaciji (iz dokumentacije je razvidno, da je vodstvo društva skorajda vsako leto pošiljalo prošnje za dotacije) uspelo izpeljati tradicionalno telovadno akademijo. Tako je npr. leta 1966 na njej sodelovalo 130 telovadcev,

---

s Štafeto mladosti pa je teklo 40 članov društva, na proslavi na dan mladosti pa je sodelovalo okrog 130 telovadcev. Slednje so člani Partizana tradicionalno preživljali na Ptujju na odlično organiziranih območnih tekmovanjih oz. manifestacijah.

Ena izmed zadnjih »pravih« telovadnih akademij je bila organizirana ob krajevnem prazniku leta 1971, ko je društvo (kot naslednik Sokola) praznovalo 60-letnico delovanja. Akademija je bila odlično organizirana in dobro obiskana. Vendar pa so se »zlati časi središke orodne telovadbe« žal počasi in vztrajno iztekali. S težavo so prirejali večje telovadne dogodke, kajti med člani je primanjkovalo strokovnega kadra, Sokolana pa je bila v čedalje slabšem stanju. Tudi letnega nastopa članov društva na zunanjem telovadišču sredi 70. let niso več izpeljali.

Povečano zanimanje za roketmet je spodbudilo društvo Partizan, tako da je leta 1973 začelo s pomembnim projektom asfaltiranja rokometnega igrišča, na katerem se je središka mladina do tedaj podila po lešu. Organizirano igranje rokometna je v Središču, sicer ves čas pod okriljem matičnega Partizana, obstajalo med leti 1974 in 1978. Ustanovna člana RK Središče ob Dravi sta bila Vlado Klobučar in Ivan Horvat, ki sta ekipo kasneje tudi trenirala. Rokomet so v takratni Štajerski ligi igrali: Danilo Jakl, Boris Jesih, Mišo Kačičnik, Silvo Kanič, Samo Kočevar, Bojan Mlakar, Slavko Mlinarič, Jože Perger, Franc Rajh, Miran Topolovec, Danilo Žerjav, idr. Tekmovali so proti ekipam Branika Maribor, Drave, Formina, Kamnice, Slovenj Gradca, Šmartnega ob Paki. V prijateljskih srečanjih so pogosto igrali z Ormožem in Veliko Nedeljo. Leta 1975 so v Središču ob pra-

znovanju krajevnega praznika pripravili velik rokometni turnir, na katerem so sodelovale vse tri ekipe z našega ožjega območja. Konec 70. let je RK Središče prenehalo delovati. Večina igralcev je svojo športno pot nadaljevala na Hrvaškem v ekipah v RK Borac iz Nedelišča.

Ob izteku 70. let je bila Sokolana v tako klavrnem stanju, da so jo bili prisiljeni zapreti. Zimska vadba se je sicer še nekaj časa odvijala v manjših in manj primernih prostorih v bližnji šoli, vendar je bila ta rešitev samo začasna. Nastopilo je zatišje. Kot pogosto pravijo starejši člani, »vsega je bila kriva žoga«. Nogometiši so se preselili na Gradišče na Trate, prostorov za resno nadaljevanje z orodno telovadbo pa društvo ni imelo.

Brez notranjih prostorov za vadbo je tako ostala tudi osnovna šola. Sredi 80. let sta bili dve možnosti, in sicer obnova Sokolane ali pa izgradnja nove telovadnice. Odločili so se, da je gradnja nove telovadnice dolgoročnejša rešitev za kraj: aktivnosti v zvezi z tem so se začele že na začetku 80. let prejšnjega stoletja. Telovadnica v Središču je bila opredeljena kot prvi objekt B programa 1. občinskega samoprispevka. Bila je enako izvedbena kot telovadnica pri Veliki Nedelji, vendar manjših dimenzij.²³ Dela so se zavlekla preko roka za dokončanje, zato je slovesno odprtje potekalo v okviru krajevnega praznika leta 1987. Iz samoprispevka je šlo 60% sredstev, občina je prispevala dve petini vsega denarja.

---

²³Telovadnica velikost 28,45 m x 17,75 m je bila sicer večja kot Sokolana, vendar krajanje še danes zamerijo takratni Občini Ormož, da Središče ni dobilo večje telovadnice, podobne tisti pri Veliki Nedelji.

TVD Partizan je prepotrebne telovadne prostore začel takoj izkoriščati. Delovanje društva se je popolnoma usmerilo v rekreativno vadbo, z željo po čim večji množičnosti in širši zastopanosti športnih panog, kajti interesa za tekmovalno obliko športa ni več bilo in se je preusmeril v druga športna društva v kraju (NK Središče).

Z zaprtjem Sokolane, prostora, ki je dobrega pol stoletja povezoval, združeval in vzgajal krajane v športnem in kulturnem duhu, se Središčani niso mogli sprijazniti, zato so se ob koncu 80. let začela velika prostovoljska dela, z namenom obnoviti dotrajani objekt. Po dokončani prenovi je z dvorano, ki je dokončno izgubila svojo športno namembnost, upravljala KS Središče (danes Občina Središče), društvo pa je v njej ohranilo svoj prostor vse do danes.

Projekt, s katerim je delovanje društva prepoznavno danes, je organiziranje zimske rekreacije v telovadnici. Odlikuje se po množični udeležbi, zaključek pa predstavljajo občinska tekmovanja v okviru krajevnega (danes občinskega) praznika v košarki, namiznem tenisu in šahu. Pozimi izvedejo smučanje, sankanje, pohod na Roglo in plavanje v Zrečah, v pomladanskem obdobju se podajo na izlet v hribe. Na velikonočni ponedeljek obhodijo središko občino, poleti se zabavajo na vaških igrah.

Leta 2005 je Sokolska zveza, kljub nekaterim pritiskom, naj spremenijo svoj naziv iz »Partizan« v »Sokol« (kot je to storilo mnogo sorodnih društev drugod), društvu podelila zlato plaketo za uspehe pri uvajanju množičnih-rekreativnih programov.

Člani društva se srečujejo na sestankih uprav-

nega odbora in ohranjajo stike z veterani društva. Zelo se razveselijo vsakega novega, mladega aktivnega člana. Ves čas skozi zgodovino je društvo združevalo posameznike, ki so želeli nekaj narediti za svoj zdravi način življenja. Društvo daje poudarek druženju in spletnju prijateljskih vezi ter skozi športne dosežke premagovanju samega sebe.

Ključne besede

Sokolstvo, načela, prapor, Partizan, društvo.

Pisni viri

- Arhiv Telovadnega društva Partizan Središče ob Dravi.
- Kronika za slovensko krajevno zgodovino. 1998, str. 119.
- Slovenska digitalna knjižnica (www.dlib.si).
- Sokolsko društvo Ormož: Monografija ob 90. obletnici društva. Ormož, 2002.
- STOJA. Interno glasilo ŠD Narodni dom. September 2009, št. 16, str. 10.

Spletni vir

- [www.sportna-unija.si/files/zgodovina/...](http://www.sportna-unija.si/files/zgodovina/)

Literatura

- Zdenka Kresnik: Skupaj zmoremo več. Publikacija ob razstavi, Ormož 2004.
- Nataša Kolar: Središče ob Dravi skozi čas. Publikacija ob razstavi, Središče ob Dravi. 2010.
- Anton Ratiznojnik: Telovadno društvo Sokol v Ljutomeru 1903–1941. Ljutomer, 2000.
- Drago Stepinšek: Telovadba na Slovenskem. Ljubljana, 1974.
- Drago Stepinšek: Oris zgodovine telesne kulture na Slovenskem. Ljubljana, 1968.
- Marjan Toš: Sokolsko društvo Lenart 1908–1998. Lenart, 1998.

Povzetek

Pred več kot sto leti so imeli Središčani, tako kot ostali Slovenci, že popolnoma izoblikovane elemente lastne kulture, prostorsko in politično pa so bili ujeti v ideologijo, ki se je odražala v zaničevalnem odnosu do vsega, kar je bilo slovenskega. Zato je tudi tukajšnje sokolsko gibanje nastalo kot izziv nemškim telovadnim organizacijam. Sicer pa sokolsko gibanje na splošno ni bilo izvirno slovensko gibanje. Prvo društvo Sokol je nastalo na Češkem leta 1862. Že naslednje leto je v Ljubljani začelo delovati društvo Južni sokol, v naslednjih letih pa so po vzoru praške organizacije nastala še društva v drugih slovanskih deželah, ki so tedaj pripadale avstro-ogrski monarhiji. Sokolska društva so bila tako že od samega začetka prav toliko kot športna društva tudi politične organizacije, ki so med Slovani v habsburški monarhiji pomagale spodbujati občutek narodne zavesti oziroma občutek pripadnosti Slovanom. Sokoli so postali osrednja politična, ne le športna organizacija med levo usmerjenimi Slovenci.

Svojo pripadnost so člani Sokola izkazovali s tem, da so ob različnih prireditvah hodili naokrog v sokolskem kroju, nastopali v rdečih srajcah in nosili znake, ki so izdajali njihovo pripadnost Sokolu. Sokolska rdeča srajca je predstavljala sokolom »narodni slovenski prapor, ki je podžigala domoljubje, vzbujala samozavest in vzpodbujala krepak odpor proti narodnim nasprotnikom.«

Snovanje slovenskega telovadnega društva v Središču ob Dravi sega v leto 1911, ko so središki rodoljubi 22. oktobra ustanovili telovadni odsek, leto kasneje pa še Sokolsko društvo z imenom Dravski sokol. Politična narava središkega

---

sokolskega gibanja se je še okrepila v 20. in 30. letih 20. stoletja V domačem kraju je društvo prirejalo kulturne prireditve, strokovna predavanja, prosvetne večere, letne telovadne nastope, akademije, izlete, maškarade, tombole, zlete. V okviru društva so delovali dramski odsek, sokolski pevski zbor, tamburaški orkester in sokolska godba, ki je s svojimi koračnicami spremljala sokolske akademije, zlete, nastope. Leta 1921 je društvo zgradilo svoj sokolski dom, ki ga je leta 1926 tudi slovesno odprlo. S Sokolano, stavbo, ki so jo domačini sanjali, načrtovali, gradili in dograjevali, je bilo povezano delovanje srediških sokolov. Ta ptica je veličastno stavbo, prvo svoje vrste na tem območju, glasno in ponosno povezovala s sokolskim gibanjem. Torej s sokolsko silo in prepričanjem, ki sta neizbrisno zaznamovala tukajšnje prebivalstvo v prelomnih letih prve polovice 20. stoletja.

Mnogo imen je zaznamovalo delovanje srediških sokolov. V sokolskem gibanju so bili dekleta in fantje, ženske in moški, deklice in dečki. Telovadba in narodna zavest sta jih družila. Njihov moto je bil: v pesti je moč, v žilah krepost, v mislih domovina. Središki sokoli so bili začetniki tukajšnjega športnega gibanja. Telovadno društvo Partizan, ustanovljeno leta 1951, je moralni naslednik središkega sokola.

Ob omenjenem pa še naprej živi sporočilnost sokolske ideje, ki je hkrati tudi sokolska oporoka: Vi vsi, ki ste seme izkrvavelega naroda, mislite le eno: kako bode vse svoje moči, vse svoje zmožnosti, vso svojo ljubezen in vse svoje srce združeni posvečali naši slovenski državi, za njen procvit, kulturo in blagostanje.